

városban. A Szent Anna városi, illetve a Szent József nemesi ispotály tevékenységét egyaránt megismerhettük a prezentációból.

A Nyitrai Állami Levéltár Vágsellyei Fióklevéltárából érkezett *Judita Szekeresová Kovácsová*, aki Pered község egészségügyi helyzetét ismertette a két világháború közötti időszakban. Bemutatta, hogy az első világegyetem követő járványok és egyéb betegségek miatti magas halálozási számot milyen intézkedésekkel és kiknek segítségével sikerült normalizálni.

A szimpózium utolsó előadójaként *Katarína Répásová* kapott szót. A házigazda intézmény munkatársa a komáromi árvák 1918 és 1938 közötti gondviselésének legfontosabb eseményeit tárta a hallgatóság elé. Ez az időszak erről ismert, hogy Komárom északi fele ekkor lett Csehszlovákia része, így a magyar szociális ellátásból egy másik ország ellátórendszerébe kerültek a város gyermekotthonai. Az előadó elsősorban a Hefler Szilárd-féle árvaház történetét ismertette.

A szimpózium szakmai részét egy rövid városnézés követte, amely során a résztvevők a Komáromi Görögkeleti Templomot látogathatták meg és ismerhették meg a város eme kevésbé ismert nevezetességét.

Tóth Marcell László–Pokornyi Gábor

„MENTÉS EREDETIBEN”

*Kiállítás és konferencia az
MNL Országos Levéltárában*

2017. szeptember 17. – december 20.

2017. október 9.

Kulturális örökségünk megőrzése érdekében a levéltári restaurátorok az eredeti iratok megmentésén, kiállíthatóvá, kutathatóvá tételén dolgoznak. Amíg a megelőző állományvédelem, vagyis a dokumentumok teljes fizikai védelme és kémiai károsodásának lassítása – megfelelő tárolás és használat segítségével – a levéltár összes munkatársának a feladata, addig a restaurálás, vagyis a dokumentumok megerősítését, helyreállítását célzó beavatkozás speciálisan képzett szakembert, restaurátort igényel.

A levéltári restaurálás, mint szakmai tevékenység viszonylag új keletű az intézmény történetéhez képest a Magyar Országos Levéltárban. Az indíttatást az érdemi munka megkezdéséhez olyan tragikus események adták, mint a jelentős rombolással járó II. világháború és az 1956-os forradalom idején keletkezett, még a háborús károk-nál is jóval nagyobb pusztítást végző levéltári tűz. Az iratanyagot az említett tragikus eseményeket megelőzően is megviselték az évszázadok. Mégsem gondolt komolyan senki arra – a szóban forgó időszak előtt –, hogy önálló szervezeti egységet hozzon létre a levéltári iratanyag védelmére, restaurálására.

A károk érdemi felmérése és az iratmentés előkészítése nemzetközi minták alapján 1957-ben kezdődött. A műhely vezetését *Borsa Iván Hasznosné Szöllős Ilonára* bízta. Ezzel indult a mai értelemben vett szakszerű, szervezett restaurálás a Magyar Országos Levéltárban. Az eltelt 60 év alatt a gyakorlati tapasztalatok átadása, a szakmai oktatás létrejötte és a nemzetközi kitekintésben szélesebb körű szemléletmód által sok változás történt a restaurálásban.

Elsősorban a levéltárban dolgozó kollégák, kutatók és betérő nem szakmabeli látogatók tájékoztatása céljából készült a restaurálás levéltári múltját és jelenét bemutató, „*Mentés eredetiben*” című kiállítás a Bécsi kapu téri épület 2. emeleti folyosóján.

A tárlókban elhelyezett iratok különböző károsodások és irattípusok kezelésének lehetőségére mutatnak példákat, kiemelve egy-egy szakmailag kihívást jelentő, esztétikai élményt is nyújtó dokumentumot. Többek között megtekinthető a csíkszentmihályi Sándor család égett és már restaurált iratai közül is néhány lap, Kossuth Lajos szilánksérült fotója, Ganz Ábrahám savasságtól töredezett Országház terve vagy legutóbbi munkaként, a több restaurátor által közösen helyreállított 17. századi protestáns prédikációs könyv, amely a Mikes program keretében érkezett haza és került a Levéltárba.

A restaurálás időigényes, többnyire kézi módszerekkel végzett munka. Ezért a kiállításon tablók segítenek eligazodni a munka tervezése, módszerei és eszközhasználatának rejtelmeiben, képekkel is illusztrálva egy-egy lépést. A restaurátorok mellett könyvkötők is dolgoznak, akiknek szakképzettsége, feladata eltér a restaurátori munkától, de a maguk eszközeivel sokat tesznek a régi iktató-, és mutatókönyvek használhatóvá tételéért és a sérült kötésű könyvtári kötetekért, emellett új folyóiratkötetéseket és egyedi tárolóeszközöket készítenek. Munkájukat a kiállításon makettek ismertetik és egy külön tábló. Külön tárlóban mutattuk be a Levéltárban régi hagyományokkal ren-

delkező pecsétmásolat készítést is, ami az eredeti, sérülékeny pecsétek kiváltását szolgálja kutatás vagy kiállítás esetén.

A kiállításhoz kapcsolódva október 9-én *A múlt dokumentumaiért a jövőnek – Állományvédelem és restaurálás* címmel az MNL Országos Levéltárának Bécsi kapu téri épületében konferenciát tartottunk azzal a céllal, hogy az állományvédelem különböző területeiről szóló előadásokkal megismertessük az állományvédelmi tevékenységek sokszínűségét, benne a restaurálás szerepét.

Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója köszöntője után ígéretet tett arra, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár vezetése ezután minden évben lehetőséget biztosít az állományvédelmi szakmai nap megtartására. A bevezető után elhangzott előadások az állományvédelem, a reprográfia és a restaurálás levéltári és könyvtári területet érintő kérdéseivel és tapasztalataival foglalkoztak.

Orosz Katalin, a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Restaurátor és Restaurátor Képző Központjának munkatársa a korszerű egyetemi képzés felépítését, a szakma tudományos kapcsolatait, a közgyűjteményi intézmények szakembereivel (muzeológus, könyvtáros, levéltáros) folytatott kommunikáció fontosságát ismertette.

Székely Tibor, a Magyar Nemzeti Levéltár osztályvezetője a reprográfiai technikák alkalmazásának múlt és jelenbeli módjait mutatta be, elválasztva az egyedi alkalmazást a tömegestől. Előadásában hangsúlyozta a munkafolyamatok tervezésének és a minőségnek a fontosságát.

P. Holl Adrien, Budapest Főváros Levéltárának főosztályvezetője „Azbeszt tartalmú dobozoktól az időálló palliumokig” című előadásában a tároló eszközök és kövelemények nemzetközi szabványok által is meghatározott változásáról beszélt.

A Képzőművészeti Egyetemen oktató *Peller Tamás* tárgyrestaurátor a papírrestaurálás gyakorlatáról és a jelen szemléletváltozása miatt a restaurátor jövőben betöltött szerepéről beszélt.

A megyei levéltárak közül hat helyen van felszerelt restaurátor műhely, melyekben egy-két szakképzett restaurátor dolgozik. Munkájuk összetettségét az MNL Baranya Megyei Levéltárából *Kirics Márta* ismertette.

A Magyar Nemzeti Múzeumban dolgozó sokszor lelkes amatőr „restaurátor” elődökről – az 1880-tól 1960-ig tartó időszakból – *Horváth Pál*, az Országos Széchényi Könyvtár restaurátora tartott előadást. Ugyancsak a kezdetekre való emlékezéssel kezdte hozzászólását *Szlabey Dorottya*, az MNL SZKK osztályvezető helyettese), aki a múltbeli kitekintés után levéltári restaurálás mai technikai megoldásairól és a külföldi szakmai kapcsolatok fontosságáról beszélt. A külföldi, elsősorban európai műhelyekben alkalmazott restaurálási módszerek csak kis mértékben térnek el a hazánkban alkalmazottaktól. Az esetleges eltérések oka elsősorban a felhasználható anyagok és eszközök beszerzésének nehézségeiben rejlik.

A könyvrestaurátor sokszor köteszkutatást is segítő munkájába avatott be előadásában *Érdi Marianne*, az OSZK osztályvezetője, majd konkrét esettanulmányokat hallhatott a közönség *Fa Lili Esztertől*, az MNL Veszprém Megyei Levéltárának restaurátorától és *Nemes L. Ágnes*től, az MNL SZKK főrestaurátorától, aki a kiállításon bemutatott 17. századi prédikációs könyv helyreállítását ismertette.

Az előadások három blokkra tagolódtak, a köztes szünetekben lehetőség volt a „Mentés eredetiben” című kiállítás megtekintésére és szakmai beszélgetésekre.

Szlabey Dorottya